

Sosiaaliviraston toimintakertomus 2012

Helsingin sosiaali- ja terveyslautakuntaan 19.3.2013

1. Uuden suunnittelua ja palvelujen kehittämistä	3
2. Sosiaaliviraston organisaatio	4
3. Hyvinvointistrategiat	6
4. Lasten päivähoito	8
5. Lapsiperheiden palvelut	11
6. Aikuisten palvelut	14
7. Vanhusten palvelut	18
8. Hallinto- ja kehittämiskeskus.....	22
9. Henkilöstö	24
10. Talous	26

1. Uuden suunnittelua ja palvelujen kehittämistä

Vuotta 2012 leimasi organisaatiouudistus. Marraskuun 2011 lopussa tehdyn sosiaali- ja terveystoimen yhdistämistä koskevan periaatepäätöksen jälkeen käynnistyi vauhdikas valmistelu. Sosiaalivirastossa valmistelussa oli kaksi kokonaisuutta: lasten päivähoidon vastuualueen irrottaminen sosiaalivirastosta omaksi varhaiskasvatusvirastokseen ja muun sosiaaliviraston ja terveyskeskuksen toimintojen yhdistäminen uudeksi sosiaali- ja terveysvirastoksi.

Organisaatiouudistus on ollut koko vuoden ajan yhtenä teemana kaikilla tasoilla: jokaisella työpaikalla yksikkökokouksissa, henkilöstötoimikunnissa, johtoryhmissä ja myös lautakuntatyössä. Viraston ääni ja asiantuntemus on ollut uudistustyössä mukana alusta – nykytilan analyysistä – alkaen. Viraston hyvin toimivat yhteistoimintakäytännöt ovat turvanneet sen, että henkilöstö on ollut osallisena muutosprosessissa.

Samanaikaisesti Suomen suurimman organisaatiouudistuksen kanssa kehitettiin sosiaalitoimen palveluja vastaamaan entistä paremmin asiakkaiden tarpeisiin ja luotiin myös uusia palvelumalleja. Keskeisenä strategisena tavoitteena palvelujen kehittämisessä on ollut palvelurakenteen keventäminen: laitospainotteisista palveluista kodinomaisiin. Tässä on vuoden 2012 aikana selkeästi edetty lastensuojelun sijaishuollossa, kehitysvammahuollossa ja vanhuspalveluissa.

Sosiaalivirasto toimi useiden laajojen toiminnan kehittämisen ja uusia palvelumalleja innovoivien hankkeiden kotipesänä. Palvelujen uudentyypeistä kehittämistä toteutettiin muun muassa useissa WDC-hankkeissa. Erillisten hankkeiden lisäksi perustehtävät ja palvelut toteutettiin laadukkaasti asiakkaiden tarpeita kuullen. Tämä antaa hyvät lähtökohdat myös uuteen organisaatioon, minkä lähtökohtana on asiakasläheisyys. Sosiaaliviraston kiteytys Arvoa asiakkaan kanssa on juuri sitä asiakas- ja potilaslähtöisyyttä, jota uudelta organisaatioltakin edellytetään.

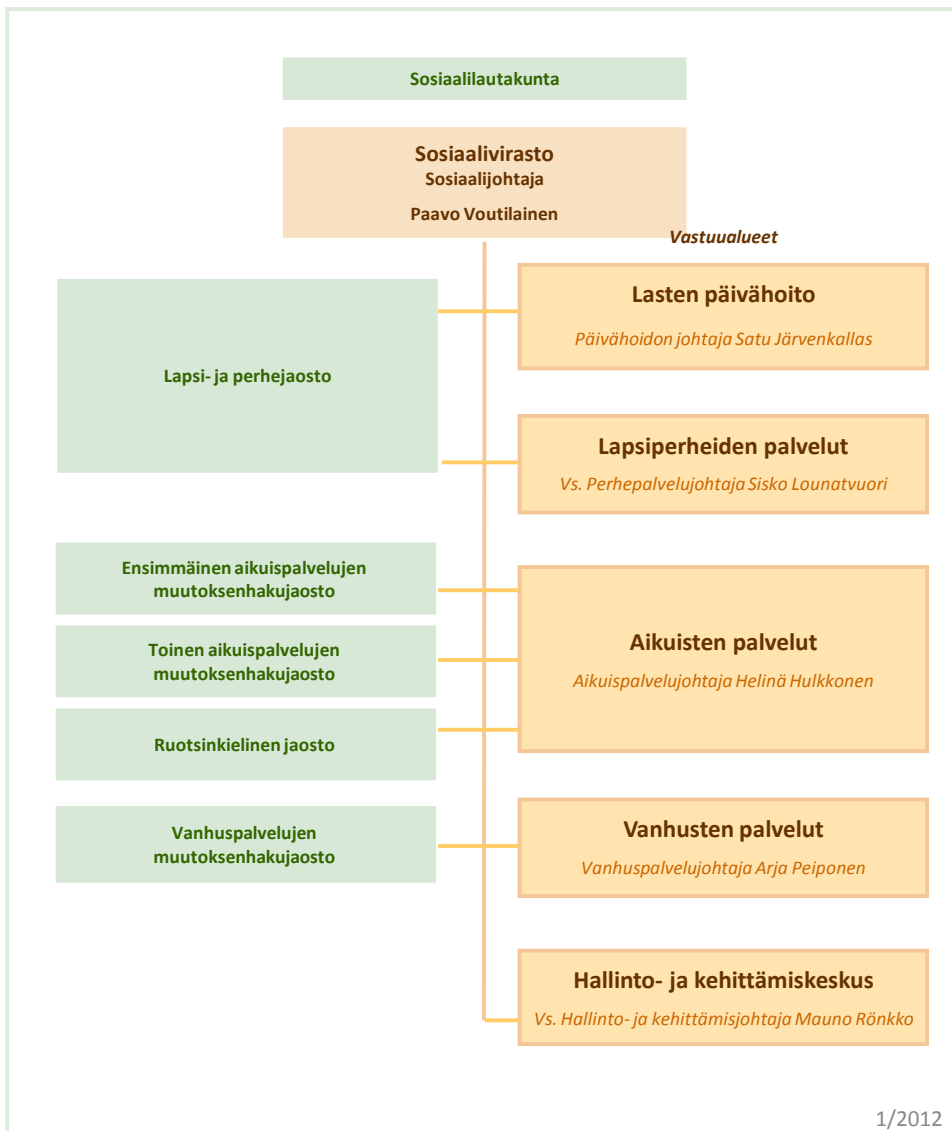
Helena Ylisipola
Sosiaaliviraston organisaatioasiantuntija

2. Sosiaaliviraston organisaatio

Sosiaalivirasto huolehtii helsinkiläisten sosiaalipalveluista. Viraston viisi vastuualuetta tarjosi kaupunkilaisille koko elämänkaaren kattavat sosiaalipalvelut. Sosiaalijohtajana toimi Paavo Voutilainen.

Sosiaaliviraston organisaatio

Sosiaaliviraston toimintaa ohjaa ja kehittää sosiaalilautakunta. Vuonna 2012 sosiaalilautakunta kokoon-
tui 23 kertaa ja käsitteli yhteensä 435 asiaa, teki 10 esitystä ja antoi 104 lausuntoa.

Sosiaalilautakunnan jäsenet 2009 - 2012

Ingervo Sirkku, puheenjohtaja	Vihr
Valtonen Olli, varapuheenjohtaja	Kok
Brettschneider Gunvor	RKP
Kajanoja Jouko	Vas
Mäki Terhi	SDP
Nurmela Tuomas	Kok
Paavolainen Sara	SDP
Pelkonen Jaana	Kok
Tarkkanen Jussi	Vihr
Valpas Antti	PS
Vesikansa Sanna	Vihr

3. Hyvinvointistrategiat

Sosiaalivirasto jatkoi vuonna 2012 visiolla Sosiaalisesti eheä ja moniarvoinen Helsinki! Toimintaa ohjasi toiminta-ajatus: Sosiaalivirasto turvaa lasten ja nuorten hyvän kasvun edellytykset, vahvistaa aikuisten toimintakykyä ja vastuullisuutta sekä varmistaa vanhoille ihmisille turvallisen ja arvokkaan elämän. Sosiaalivirasto edistää Helsingin kehittymistä sosiaalisesti tasapainoiseksi kaupungiksi yhdessä helsinkiläisten ja muiden toimijoiden kanssa siten, että heitteille ei jää kukaan.

Palvelujen käyttäjälähtöisyyden ja asiakkaan osallisuuden lisääminen

Sosiaaliviraston tavoitteena oli kunnioittavan palvelukulttuurin vahvistaminen sekä palveluvaihtoehtojen ja osallisuuden lisääminen. Vuoden 2012 aikana lasten yksityisen hoidon tuen käyttö laajeni ja palvelusetelikokeilut jatkuivat kaikilla vastuualueilla. Kärkihankkeita olivat lasten kerhotoiminnan vahvistaminen, lapsiperheiden kotipalvelun kehittäminen sekä omaishoidon toimintaedellytysten parantaminen. Viime vuonna avattiin uusia e-asiointipisteitä sosiaaliasemille. Sosiaalivirasto osallistui myös kaupungin sähköisten palautejärjestelmien kehittämiseen.

Sosiaaliviraston World Design Capital 2012 vuoteen liittyneet seitsemän hanketta näkyivät ja tuottivat tuloksia. Esimerkiksi Kampin kappelissa vieraili neljänesmiljoona kävijää. Palvelumuotoilun osaamista ja käyttöä lisättiin muun muassa Strategisen palvelumuotoilun hankkeessa yhteistyössä Sitran kanssa. Järjestöjen toimintaedellytyksiä vahvistettiin lisäämällä sosiaalilautakunnan järjestöavustuksia.

Asukkaiden terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen

Palvelurakenteet uudistuivat ja kevenivät erityisesti lastensuojelussa, kehitysvammahuollossa, päihdepalveluissa ja vanhuspalveluissa, kun laitoshoidon osuus laski kohti valtakunnallisia tavoitteita ja suurten kaupunkien tasoa. Samalla lisättiin laitosmaista hoitoa korvaavia palveluja, kuten asumispalveluja, perhehoitoa, omaishoidon tukea, kotikäyntejä, matalan kynnyksen palveluja ja kerhotoimintaa. Lasten si- jaishuollossa perhehoidon osuus nousi yli 50 prosenttiin. Vanhuspalveluissa ympärivuorokautiseen hoitoon jonottavien määrä väheni. Kärkihankkeena oli päihdepalvelujen asiakasläheisten palvelujen ja palvelurakenteen kehittäminen, jonka puitteissa laajennettiin terveysasemien päihde- ja mielenterveystyötä, liikkuvaa työtä sekä asukkaiden vertaistoimintaa. Muita merkittäviä hankkeita olivat Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Lapsen ääni-ohjelma sekä kehitysvammaisten yksilöllisen asumisen hanke.

Vuonna 2012 jatkettiin sosiaalista eheyttä edistäviä ja syrjäytymistä vähentäviä hankkeita. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmassa saavutettiin asumispaikkatavoitteet ja kehitettiin uusia palveluja esimerkiksi Terve asunnoton -hankkeessa. Nuoret olivat toimeentulotuen painopisteenä ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn pyrittiin kehittämällä sosiaalityön ja työvalmennuksen toimintamalleja esimerkiksi Voimalinja ja Talent Studio -hankkeissa sekä tuetun työllistämisen palvelussa. Ehkäisevän toimeentulotuen ja työhön kuntoutuksen asiakastavoitteet saavutettiin. Sosiaalityötä vietiin lähelle asukkaita uusissa hankkeissa esimerkiksi Kampin kappelissa, ilmaisen ruoan jakelupisteissä sekä päihdepalveluissa.

Talouden tasapaino ja tuottavuuden parantaminen

Sosiaalitoimen toimintavuosi oli hallittu. Talouden odotettua parempi kokonaistulos selittyi palvelurakenteen kevenemisellä, ostopalveluverkoston ohjauksen tehostumisella sekä sosiaaliviraston kokonaistuottavuuden kasvulla. Sosiaaliviraston sitovat toiminnalliset tavoitteet toteutuvat suunnitellusti, lukuun ottamatta omaishoidontukea, jossa asiakasmäärän kasvu oli hieman tavoiteltua pienempi. Päivähoidossa, vammaispalveluissa ja muussa sosiaalihuollossa kyettiin järjestämään palvelut suunnitelmia suuremaksi kasvaneelle asiakasmäärälle. Suurin haaste oli toimeentulotuen menojen kasvu, joka aiheutui pääosin perusnormien muutoksesta.

Palvelustrategian mukaisesti kehitettiin innovatiivisia hankintamenettelyjä, joiden avulla palveluvalikoimaa voitiin uudistaa asiakkaiden tarpeiden mukaiseksi. Vuoden 2012 merkittävimmät kilpailutukset koskivat vanhusten ympärivuorokautista palveluasumista, lastensuojelun palveluja sekä vammaisten palveluja.

Johtamisen ja henkilöstön osaamisen kehittäminen

Sosiaalivirasto toteutti vuonna 2012 omaa tuottavuus- ja työhyvinvointiohjelmaansa sekä henkilöstön hyvinvointia edistävää ja sairauspoissaoloja vähentävää kärkihankettaan. Työhyvinvointikyselyn mukaan henkilöstön työtyytyväisyys oli kaupungin keskitasoa parempi. Työterveyskyselyn tulosten perusteella sosiaaliviraston työyhteisöjen sosiaalinen pääoma oli korkeampi kuin keskimäärin Helsingissä tai muissa kunnissa. Lyhytaikaiset sairauspoissaolot vähenivät. Johtamisen kehittämisohjelman puitteissa jatkettiin lähi- ja talousjohtamiseen liittyvää koulutusta sekä yliopistoyhteistyönä johtamis- ja asiantuntijavalmennuksia. Vuotta 2012 leimasi uuden sosiaali- ja terveysviraston suunnittelutyö, johon lukuisat sosiaaliviraston asiantuntijat osallistuivat vuoden aikana.

4. Lasten päivähoito

Lasten päivähoito Helsingissä tarjoaa alle kouluikäisille lapsille kasvua ja kehitystä tukevan hoitoympäristön. Perheet voivat valita kunnallisen päivähoidon, yksityisen hoidon tuen tai alle 3-vuotiaalle lapselle kotihoidon tuen. Päivähoitopaikka voi olla päiväkotiki, perhepäivähoito, ryhmäperhepäiväkotiki tai kolmiperhepäivähoidon ryhmä. Päivähoidon vastuualue järjesti viime vuonna myös perusopetuslain mukaista esiopetusta sekä leikkitoimintaa leikkipuistojen ja päiväkotien kerhotoimintana sekä muuna avoimena toimintana leikkipuistoissa.

Varhaiskasvatusviraston uutta organisaatiota valmisteltiin

Kaupunginvaltuusto päätti marraskuussa 2011, että suomenkielistä lasten päivähoitoa varten perustetaan oma virasto ja oma 9-jäseninen lautakunta.

Varhaiskasvatusviraston perustamiseen tähtäävä valmistelutyö aloitettiin heti vuoden 2012 alusta. Muutosta valmistelemaan perustettiin vastuualueen johdosta ja asiantuntijoista koostuva valmisteluryhmä.

Valmistelun keskeisenä tavoitteena oli kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti matala organisaatio ja se ettei päivähoidon hallintoon tulisi lisää hallinnon tasoja. Lisäksi valmistelussa kiinnitettiin erityistä huomiota henkilöstön ja asiakkaiden kuulemiseen ja osallistamiseen sekä toimivien yhteistyörakenteiden laatimiseen opetustoimen sekä lapsiperheiden palvelujen kanssa.

Kevään aikana suunniteltiin organisaatorakenne ja valmisteltiin viraston ja hallinnon rakentumisen keskeiset periaatteet sekä johtosääntö. Henkilövalinnat tehtiin kesän ja syksyn aikana.

Syksyn aikana valmistelutyössä keskityttiin erityisesti sidosryhmäyhteistyöhön. Painopisteenä oli opetusviraston perusopetuslinjan kanssa tehtävä yhteistyö ja sen kehittäminen siten, että yhteistyö tukisi mahdollisimman hyvin lapsen kouluun siirtymisen prosesseja. Myös sosiaaliviraston lapsiperheiden palvelujen vastuualueen sekä terveyskeskuksen neuvolatoiminnan kanssa käytiin keskusteluja yhteistyön parantamiseksi muun muassa varhaisen tuen ja neuvolan kanssa.

Kärkihanke: Kerhotoimintaa vahvistettiin

Varhaiskasvatuksen vuoden 2012 kärkihankkeena oli kerhotoiminnan vahvistaminen varhaiskasvatuspalvelujen monipuolistamiseksi. Kerhotoiminta otettiin vahvasti mukaan yhtenä palveluvaihtoehtona ja sitä kehitettiin ja tarjontaa lisättiin. Vuoden lopussa kunnallisessa toiminnassa oli 745 lasta, josta noin 70 % oli leikkipuistoissa ja noin 30 % päiväkodeissa.

Kerhotoiminta on suunnattu kotihoidossa oleville lapsille kahden vuoden iästä maksuttoman esiopetuksen alkamiseen saakka. Leikkitoiminnan kerhotoiminta on vaihtoehto kunnalliselle päivähoidolle ja yksityisen hoidon tuella järjestetyille hoidolle.

Asiakasohjausprosessia kehitettiin leikkipuistoissa ja päiväkodeissa niin, että asiakkaat saavat tiedon leikkitoiminnan kerhoista. Kerhojen sisältöä kehitettiin työntekijöille suunnatulla koulutuksella sekä sisällön kehittämiseen tähtäävillä seminaareilla. Asiakaskyselyn tuloksia hyödynnettiin toiminnan kehittämisessä.

Kertomusvuoden aikana valmistui myös Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja, joka otetaan käyttöön vuonna 2013.

Yksityisen hoidon tuen osuus kasvoi

Sitovana tavoitteena oli, että yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä kasvaa 200 lapsella edellisen vuoden tasoon verrattuna. Sitova tavoite toteutui, sillä yksityisen hoidon tuen piirissä oli vuoden 2012 aikana keskimäärin 300 lasta enemmän kuin edellisenä vuonna. Joulukuussa 2012 lapsia yksityisen hoidon tuen piirissä oli jopa noin 450 enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Vuoden lopussa yksityisen hoidon tuen piirissä oli yli 2500 lasta.

Sähköisen päivähoitopäätöksen kehittäminen jatkui

Vuonna 2012 päivähoitohakemuksista jo 76 prosenttia jätettiin sähköisenä hakemuksena. Sähköisen päivähoitopäätöksen kehittämistä jatkettiin. Vuoden lopulla kuntalaiset pystyivät seuraamaan e-asiointikansiossaan päivähoitopaikan hakemuksen tilaa ja päätöksen sisältöä. Sähköisen päätöksen osalta teknistä ratkaisua kehitetään edelleen kevään 2013 aikana.

Kolmivuotiaiden lasten hoitoisuuskerroin

Yksi kertomusvuoden sitovista tavoitteista oli, että kolme vuotta täyttävien lasten hoitoisuuskerroin tarkistetaan kuusi kertaa vuodessa. Aikaisemman kuukausittaisen tarkistamisen sijaan lasten iästä aiheutuva hoitoisuuskerrointa alettiin tarkistaa kahden kuukauden välein. Muutoksen tavoitteena on lapsiryhmien väljentäminen siten, että alle 3-vuotiaiden ryhmiin ei heti sijoiteta uusia lapsia, kun joku ryhmässä täyttää kolme vuotta. Laskentatavan muutoksen vaikutuksia ja soveltuvuutta voidaan arvioida vasta pitemmällä aikavälillä. Toiminnasta tehdään tarkempi selvitys vuoden 2013 aikana.

Hyve4-malli nelivuotiaille

Helsingissä otettiin käyttöön Hyve4-malli vuoden 2011 lopulla. Hyve 4-malli koostuu päivähoitossa käytävästä 4-vuotiaan lapsen varhaiskasvatuskeskustelusta ja neuvolan laajasta terveystarkastuksesta, joka sisältää neuvolaterveydenhoitajan sekä neuvolalääkärin tarkastuksen. Tavoitteena on tunnistaa tukea tarvitsevat lapset ja ohjata heille tarvittavaa varhaiskasvatuksellista ja varhaista tukea hyvissä ajoin ennen esiopetusikää. Tammikuussa 2012 tehdyn kartoituksen mukaan malli oli käytössä Helsingin kaikissa 25 neuvolassa. Työmallin juurrutusta jatkettiin järjestämällä 22 päivähoiton ja neuvoloiden yhteistä koulutustilaisuutta, joissa kävi yli 1000 päivähoiton ja neuvolan työntekijää.

Mallin sisällön kehittämistä on jatkettu Kaste -hankkeen Katse lapseen -osahankkeessa pääkaupunkiseudun kuntien päivähoiton ja neuvolan sekä Helsingin yliopiston yhteistyönä. Tavoitteena on lisätä mallin hyvinvointipainotuksia lapsen ja perheen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Helsingin Hyve-4 mallin toimitusta arvioidaan vuonna 2013.

Ota Koppi

Ota koppi! -ohjelma on eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kielen kehityksen ja osallisuuden vahvistamiseksi laadittu yhteistyöhanke. Ohjelman tavoitteena on kaikkien lasten yhdenvertaiset edellytykset oppimiseen ja osallisuuteen sekä toimiva kaksikielisyys.

Kertomusvuonna avattiin Ota koppi -ohjelman internet-sivusto, ja ohjelma oli varhaiskasvatushenkilöstön, alkuopettajien ja neuvolan terveydenhoitajien käytettävissä. Ota koppi! tuo uusia menetelmiä lasten kielitaidon tukemiseen yhdessä lasten vanhempien kanssa. Vuoden 2013 aikana jatketaan henkilökunnan koulutusta materiaalin käyttöön. Lisätietoja ohjelmasta saa osoitteesta www.otakoppi-ohjelma.fi

Ulkoleikki Stadissa osana designvuotta

Ulkoleikki Stadissa - lapsi leikin muotoilijana -hanke kertoi lapsen luomasta leikistä ja leikkipaikoista nykypäivän Helsingissä. Se oli lasten päivähoidon World Design Capital Helsinki 2012 -vuoden hanke, jossa oli mukana viisitoista helsinkiläistä päiväkotia ja leikkipuistoa.

Lapsia kannustettiin ulkotilan erilaiseen käyttöön ja kierrätys- ja luonnonmateriaalien muotoiluun leikissä. Leikkitilaa laajennettiin päiväkodin lähiympäristöön, ja henkilökunta dokumentoi leikkiä designvuoden aikana. Lasten kätten jälki ja luovuus siirtyvät erilaisin luovin keinoin osaksi päiväkodin ympäristöä ja kaupunkikuvaa - lapset muotoilevat omaa ympäristöään aktiivisemmin ja vapaammin.

Yhteistyökumppaneina hankkeessa olivat mm. Uusix-verstaat ja Pakilan työkeskus. Hankkeen aikana dokumentoidusta kuvamateriaalista koottiin näyttely kaupungintalon Virka Galleriaan 2013 alussa. Samalla näyttely avasi varhaiskasvatuksen 125-vuotisjuhlavuoden Helsingissä. Vuonna 2013 juhlitaan 125-vuotista lastentarhatyötä ja päivähoitoa ja vuonna 2014 leikkipuistotoiminta täyttää 100 vuotta.

Lasten päivähoito vuonna 2012 (suluissa vuosi 2011)

• omat päiväkodit	268	(260)
• omissa päiväkodeissa lapsia	21 084	(18 827)
• ostopalvelupäiväkodeissa lapsia	184	(659)
• kunnallisessa perhepäivähoidossa lapsia	1 175	(1 212)
• lasten kotihoidon tukea saaneita lapsia	8 837	(8 414)
• lasten yksityisen hoidon tukea saaneita lapsia,	2 535	(2 083)
joista yksityisissä päiväkodeissa lapsia	2 114	(1 677)
• alle kouluikäisten lasten kerhoissa lapsia	745	(501)

5. Lapsiperheiden palvelut

Lapsiperheiden palvelujen vastualueen tavoitteena on turvata lasten ja nuorten hyvän kasvun edellytykset. Vastualueen toimintaan kuuluvat lastensuojelun avohuollon sosiaalityö ja perhetyö, nuorten päihdetyö, kotipalvelu ja varhainen tuki, sosiaali- ja kriisipäivystys, perheneuvola ja perheoikeudelliset asiat ja lasten sijaishuolto.

Lastensuojelun asiakasmäärän kasvu jatkuu

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin viime vuonna 13776 (12826) ja lastensuojelun avo- ja sijaishuollon asiakkaita oli 10773 (10564). Ilmoitusten ja asiakkaiden määrä kasvoivat edelleen, mutta kasvu tasaantui edellisestä vuodesta. Kiireellisiä sijoituskertoja oli 600 (550) ja kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä 478 (475). Sijoitettujen lasten määrässä kasvua ei juuri ollut, mutta sijoituskerrat kasvoivat 9 % (6 %). Perhe- ja laitoshuoltoon oli sijoitettuna 2221 lasta (ei sisällä tukiperheissä olleita lapsia). Kiireellisesti sijoitetuista lapsista 22,8 % (24,8 %) oli 16 - 17 -vuotiaita. Lastensuojelussa erityisenä haasteena ovat edelleen nuoret ja heidän tukemisensa avohuollon keinoin.

Kaupungin strategisena tavoitteena oli, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuus lapsiväestöstä kääntyy laskuun. Perhe- tai laitoshuoltoon sijoitettujen määrä oli 2409 (2478). Sijoitettujen lasten määrä väheni 69 lapsella. Kokonaisuudessaan lasten ja nuorten ympärivuorokautiset hoitovuorokaudet vähenivät 7542 vuorokaudella. Sijaishuollon tarpeen vähentämiseksi vastuualueella kehitettiin edelleen päivämuotoista perhekuntoutusta ja nuorten monimuotoisia avohuollon palveluja. Avohuollon palvelujen vahvistuessa ja perhehoidon ollessa ensisijainen sijaishuollon muoto, laitoshoidossa hoidettiin enenevästi haastavia, vahvaa kuntouttavaa hoitoa tarvitsevia lapsia.

Sijaishuollossa onnistuttiin siirtämään painopistettä perhehoitoon

Sitovana tavoitteena oli perhehoidon laajentaminen suunnitelmallisesti. Lasten sijaishuollossa pystyttiin toimimaan rakennemuutoksen suuntaisesti. Perhehoidon hoitovuorokaudet kasvoivat 9370 vuorokaudella. Perhehoidon hoitovuorokausien osuus kaikista sijaishuollon ympärivuorokautisista hoitovuorokausista oli 50,5 % (48 % vuonna 2011). Laitospalvelun hoitovuorokausiin sisältyvät laitosvuorokausien lisäksi ostoina hankittujen ammatillisten perhekotien hoitovuorokaudet. Perhehoidon vuorokausiin sisältyy tuki-, kriisi- ja pitkäaikainen perhehoito sekä omien laitosten yhteydessä olevat perhekodit. Kaikille sijoituksen tarpeessa oleville alle 12-vuotiaille lapsille haettiin ensisijaisesti sijaishuoltopaikkaa perhehoidosta. Kriisitilanteissa etenkin pienten lasten sijoitusten osuus perhehoidossa kasvoi.

Perhehoidon kriisiperhetoiminnassa pilotoitiin ympärivuorokautisen sijoittamisen mallia kriisiperheisiin ja käynnistettiin suunnittelu mallin vakiinnuttamisesta toimintaan vuoden 2013 alusta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman suunnittelu uudelle valtuustokaudelle käynnistyi

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2012 (LASU) eteni vuoden 2012 aikana. Suunnitelman painopisteenä olivat varhaisen tuen tehostaminen ja moniammatillisen tuen kehittäminen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Suunnitelman neljä hyvinvointitavoitetta kattavat lähes 30 kehittämiskokonaisuutta, jotka toteutetaan kaupungin eri hallintokuntien, HUS:n ja järjestöjen yhteistyönä. Osa kehittämishankkeista on yhteisiä Etelä Suomen Lapsen ääni -ohjelman kanssa.

LASU:n ohjelma-arviointia on toteutettu eri toimijoiden yhteistyönä muun muassa yhteisissä arviointityöpajoissa ja ulkopuolisena arviointina ja lopullinen arviointi valmistui vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtuustokauden 2013–2016 suunnittelu käynnistettiin jo loppuvuodesta 2011 monihallintokuntaisena yhteistyönä ja työtä jatkettiin vuoden 2012 aikana.

Lapsen ääni -kehittämishjelma

Lapsen ääni- kehittämissohjelma rahoitetaan valtakunnallisella sosiaali- ja terveydenhuollon Kaste-rahalla ja kuntien omilla osuuksilla. Kehittämissohjelma toimii koko Etelä-Suomessa ja Helsingissä oli kuusi osahanketta. Helsingissä Lapsen äänen osahankkeina olivat 4-vuotiaiden lasten laajennettuja hyvinvointitarkastuksia päivähoidon ja lasten neuvoloiden yhteistyössä kehittävä Katse lapseen -hanke, lasten ja nuorten verkkososiaalipalveluita kehittävä Vespa -hanke, lastensuojelun intensiivisiä palveluja 12 - 15-vuotiaille kehittävä Vinssi-hanke, lasten siirtymävaihetta ala-asteelta yläasteelle moniammatillisella yhteistyöllä kehittävä Tukevasti alkuun -hanke, dialogisia työmentelmiä moniammatilliseen yhteistyöhön ruotsinkielisiin lapsiperheiden palveluihin kehittävä Sabir-hanke sekä lastensuojelun avohuollon työmenetelmiä kehittävä Kehä-hanke.

Lapsen ääni -kehittämissohjelma I päättyi 31.10.2011 ja kaikille Helsingin osahankkeille saatiin jatkorahotusta hankkeiden loppuun saattamiseen vuosille 2011 - 2013, mutta noin 50 % aiemmasta pienemmällä rahoituksella. Kaikki osahankkeet toimivat vuonna 2012 ja osa toimii vielä hankekauden loppuun 31.10.2013.

Toiminnan ja toimintatasojen kehittäminen jatkui

Helsingin tavoitteena on kehittää lastensuojelun palvelurakennetta avohuoltopainotteisemmaksi ja siirtää painopistettä kohti kotiin vietäviä, lapsen omassa toimintaympäristössä toteutettavia palveluita. Lastensuojeluprosessin kehittäminen jatkui lastensuojelun muutoshankkeessa, johon osallistui laajasti lastensuojelun esimiehiä ja henkilöstöä. Lastensuojelun muutoshankkeessa toteutettiin asiakastarpeiden kartoitus ja kuvattiin lastensuojelun palvelut. Lastensuojelupalvelujen pilotointi käynnistyi keskeisten lastensuojelun ydinpalvelujen osalta marraskuussa 2012 ja pilotointia jatketaan kevään 2013 ajan. Lastensuojelun muutoshankkeen tavoitteena on kehittää lastensuojelupalvelujen kokonaisuutta asiakastarpeiden mukaisesti.

Lastensuojelupalvelujen kilpailutus toteutettiin lastensuojelun muutoshankkeessa kehitettyjen palvelukuvausten perusteella ja uudet sopimukset ovat voimassa 1.1.2013 lukien.

Avohuollon sosiaalityössä jatkettiin lastensuojeluprosessin uudistamista keskittämällä alkuvaiheen arviointi ja suunnitelmallinen sosiaalityö omiksi toiminnoiksi. Avohuollon sosiaalityössä alkuvaiheen arvioinnin ja suunnitelmallisen sosiaalityön eriyttämisen tavoitteena on lisätä sosiaalityön vaikuttavuuden ja työn hallittavuutta. Toimintojen keskittäminen toteutettiin vaiheittain kevään ja kesän 2012 aikana. Yhtenä tavoitteena oli lastensuojelulain määräaikaisten toteutuminen ja lastensuojelulain edellyttämien tehtävien hoitaminen laadukkaasti. Lisäksi lapsiperheiden palvelujen vastuualueelle palkattiin 13 määräaikaista sosiaalityöntekijää elo-syyskuussa 2012 lastensuojelulain mukaisten määräaikaisten toteutumisen varmistamiseksi. Tavoite saavutettiin ja lastensuojeluilmoitukset saatiin käsiteltyä lain edellyttämässä määräajassa lokakuun loppuun mennessä.

Lastensuojelun avohuoltoa kuormitti väkivaltaisesti kuolleen 8 vuotiaan tytön tapaus ja sen pohjalta käynnistetyt lukuisat valtionhallinnon selvityspyynnöt ja tutkinnat sekä lastensuojelun esiintyminen laajasti mediassa.

Lapsiperheiden kotipalvelussa jatkettiin kotipalvelun palvelusetelin pilotointia. Palveluseteli on suunnattu tilapäiseen, ennaltaehkäisevään kotipalveluun. Sosiaaliviraston yhtenä strategisena kärkihankkeena vuonna 2012 oli lapsiperheiden kotipalvelun kehittäminen ja laajentaminen. Kärkihankkeella tavoitellaan asiakastarpeita vastaavaa, joustavaa, nopeaa ja oikea-aikaista kotipalvelua helsinkiläisille lapsiperheille, sähköisen asioinnin ja palvelun mahdollisuutta sekä strategisen kumppanuuden lisäämistä lapsiperheiden kotipalvelussa.

Perheneuvolassa ja perheoikeudellisissa asioissa jatkettiin eroperheiden palvelujen kehittämistä. Osana tätä kehittämistyötä on osallistuttu valtakunnalliseen asiantuntija-avusteiseen huoltoriitojen sovitteluhankkeeseen Helsingin käräjäoikeudessa. Kokeilu on heijastunut myönteisesti mm. olosuhdeselvityspyyntöjen määrään. Perheneuvolatoiminnassa jatkettiin vaikuttavuuden arviointimallin kehittämistä ja tulosten hyödyntämistä toiminnan ohjauksessa.

Lapsiperheiden palvelut vuonna 2012 (suluissa vuosi 2011)

• Lapsiperheiden kotipalvelun asiakaskotitaloudet	1 247	(1 084)
• Lastensuojelun kaikki vireillepanot	13 779	(12 830)
• Lastensuojeluilmoitukset	13 263	(12 440)
• Lastensuojelun asiakaslapse	10 773	(10 564)
• Sijoitetut lapset	2 280	(2 389)
• Huostaanotetut ja kiireellisesti sijoitetut lapset	1 890	(1 968)
• Kiireellisesti sijoitetut lapset	478	(476)
• Kiireelliset sijoituskerrat	600	(550)
• Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakaslapse	2 451	(2 091)
• Vauvaperhetyön asiakkaat	282	(285)
• Pari- ja perheterapian asiakkaat	1 100	(942)
• Adoptioneuvonnan asiakkaat	360	(670)
• Nuorisoasemien asiakkaat (omat ja ostopalvelut)	1 074	(1 168)

6. Aikuisten palvelut

Aikuisten palvelut edistävät aikuisväestön hyvinvointia. Sosiaalisen ja taloudellisen tuen palveluja ovat sosiaalityö ja toimeentulotuki, maahanmuuttajapalvelut, työhönkuntoutus ja työhönohjaus sekä talous- ja velkaneuvonta. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluja ovat päihdehuollon erilaiset avo- ja laitospalvelut sekä asumisen tuki. Vammaistyön palveluja ovat muun muassa päivä- ja työtoiminta, vammaisten sosiaalityö, kuljetuspalvelut, omaishoidontuki sekä asumis-, perhe- ja laitospalvelut. Työvoiman palvelukeskus Duuri huolehtii vaikeimmin työllistyvien työnhakijoiden palveluista. Lisäksi aikuisten palveluissa toimii ruotsinkieliset sosiaalipalvelut.

Toimeentulotuen perusnormit nousivat

Toimeentulotuen perusnormit nousivat vuoden 2012 alusta merkittävästi. Esimerkiksi yksinasuvan perusnormi vuonna 2011 oli 419,11 euroa kuukaudessa ja vuonna 2012 jo 461,05 euroa kuukaudessa. Suurin muutos oli, että yksinhuoltajien perusnormi otettiin käyttöön ja se oli 507,16 euroa kuukaudessa. Tämä merkitsi sitä, että toimeentulotuen menot kasvoivat enemmän kuin asiakasmäärä edellisestä vuodesta. Toimeentulotuen asiakastalouksien määrä kääntyi hienoiseen nousuun. Asiakastalouksia oli 42 480 mikä on 905 taloutta enemmän (2,2 %) kuin edellisenä vuonna. Sitova tavoite oli käyttää kolme prosenttia toimeentulotuen määrärahoista ennalta ehkäisevään toimeentulotukeen ja tämä tavoite toteutui.

Sosiaaliasematoiminnassa alueellisesta johtamisesta keskitettyyn johtamiseen

Vuoden 2012 alusta sosiaaliasemien johtamisrakenne muuttui. Neljästä alueellisesta sosiaaliasemasta siirryttiin keskitettyyn toimintojen johtamiseen, kun sosiaalityön, sosiaaliohjauksen ja toimistopalvelujen yksiköt aloittivat toimintansa. Tavoitteena oli parantaa asiakastyön vaikuttavuutta sekä palvelujen laatua ja yhdenmukaisuutta. Keskitetyn johtamisen, asiakaskunnan segmentoimisen ja henkilöstörakennemuutoksen katsottiin tukevan myös sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen professioiden kehittämistä ja keskinäisen työnjaon selkeyttämistä.

Sosiaaliasemilla vuonna 2012 toteutettu rakennemuutos luo pohjaa sosiaalityön, sosiaaliohjauksen sekä toimeentulotuen etuuskäsittelyn ja maksatuksen kehittämiseksi myös uudessa sosiaali- ja terveystalossa vuonna 2013.

Kuntouttavassa työtoiminnassa yli 1200 henkilöä

Työvoiman palvelukeskus Duurin tavoite vuodelle 2012 oli järjestää kuntouttavaa työtoimintaa 1 100 henkilölle. Tavoite toteutui, sillä kuntouttavaan työtoimintaan osallistui kaikkiaan 1 281 henkilöä. Työtoimintaan osallistuneiden määrä pysytteli samalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Kuntouttavan työtoiminnan merkitys työttömien aktivoimisessa on merkittävä.

Kampin kappeli

Kampin kappeli, joka oli yksi World Design Capital 2012-vuoden kärkihankkeista, avattiin Kampissa keuhkuissa 2012 Helsingin seurakuntayhtymän ja sosiaaliviraston yhteistyönä. Kappeli on kaikille avoin kohtaamispaikka, jossa seurakuntayhtymän kuuden työntekijän lisäksi työskentelee kaksi sosiaalityöntekijää ja kaksi sosiaaliohjaajaa. Vuoden 2012 aikana Kappelissa kävi noin 250 000 henkilöä. Sosiaalialan työntekijät ovat tarjonneet kävijöille tarvittaessa keskusteluapua sekä neuvontaa ja ohjausta erilaisista palveluista. Asiakkaiden palaute sosiaaliviraston työntekijöiden avusta on ollut hyvää.

E-asiointipisteet

Talent Studion My e-Design oli yksi World Design Capital Helsinki 2012 teemavuoden hankkeista. Sähköistä asiointia ja työnhakua edistettiin marraskuussa 2012 Maunulan ja Kampin sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen palvelupisteisiin avatuilla E-asiointipisteillä. E-pisteissä asiakkaita kannustetaan tutustumaan sähköiseen asiointiin, esimerkiksi kirjojen lainaukseen, hammaslääkäriajan varaamiseen, työnhaun uusimiseen ja verkkopankissa asiointiin. E-pisteissä asiakkaille voidaan tarjota myös opastusta ja koulutusta sähköisten palvelujen käyttöön.

Ilmaisen ruuan jakelutoiminnan hanke

Maaliskuussa 2012 perustettiin ilmaisen ruuan jakelutoiminnan hanke, jonka lähtökohtana on ilmaista ruokaa tarvitsevien ihmisten kunnioittava kohtaaminen ja ruuanjakelun järjestäminen leimaantumista välttävällä ja yhteisöllisyyttä edistävällä tavalla. Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja aloittivat parityöskentelyn ilmaisen ruuan jakelupisteissä Helsingissä. Työntekijöiden tehtävänä on edistää jakelupisteissä käyvien ihmisten hyvinvointia ja tarvittavien palvelujen saamista sekä sosiaalista raportointia.

Päihdepalvelut lähemmäksi asiakasta

Sosiaaliviraston kärkihanke ”Päihdepalvelujen asiakasläheisten palvelujen ja palvelurakenteen kehittäminen” toteutettiin liikkuvaa työtä ja asiakkaiden osallistumista lisäämällä.

Hoidon sisältöä kehitettiin yhdessä kokemusasiantuntijoiden kanssa ja toipuneita asiakkaita oli mukana hoidon toteutuksessa. Vertaistuen ja kolmannen sektorin tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnettiin aiempaa aktiivisemmin osana hoitokokonaisuutta.

Työntekijät liikkuvat asiakkaiden luo mm. kotiin, vanhusten palvelutaloihin, päiväkeskuksiin, hoitolaitoksiin ja tukiasumisyksiköihin. Hoitoa toteutettiin työpareina yhteistyökumppaneiden, kuten lastensuojelun, vanhus- ja mielenterveyspalvelujen kanssa.

Avohoitoa vahvistettiin innovatiivisen kilpailutuksen kautta saaduilla uusilla hoitopalveluilla. Asiakkaiden erilaisiin tarpeisiin kohdenneet hoitopalvelut monipuolistivat palveluvalikkoa ja lisäsivät avohoidon intensiteettiä.

Kuntalaiset ja yhteistyötahot hyödynsivät enenevässä määrin terveysasemille jalkautunutta mielenterveys- ja päihdeosaamista. Tämä positiivisen vastaanoton saanut ”Terveysasema kuntalaisen käyttöliittymänä” -hanke vakinaistettiin matalan kynnyksen työmuodoksi.

Pitkäaikaisasunnottomille asuntoja

Sosiaaliviraston strategisena kärkihankkeena oli pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen. Sitova tavoite vähentää pitkäaikaisasunnottomuutta 290 henkilöllä toteutui, koska asunnottomille osoitettiin vuoden aikana yhteensä 395 asuntoa.

Kehitysvammaisten yksilöllisen asumisen hanke eteni

Kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen asumisen hankkeessa (ASU) saatiin 43 asuntoa vuonna 2012. Näistä 19 korvaa laitosasumista, 10 asuntoa on asumispalveluihin jonottaville henkilöille ja 14 tukiasuntoa. ASU-hankkeessa asiakkaat ovat olleet mukana suunnittelemassa uusia asuintilojaan. Heille on järjestetty ryhmätapaamisia, joissa mukana ovat olleet myös heidän omaisensa. Näissä tapaamisissa on käyty läpi konkreettisia muutokseen liittyviä asioita ja muutoksen aiheuttamia tunteita. Laitospalveluissa aloitettiin muuttovalmennus alkuvuodesta 2013 uusiin asuntoihin muuttaville asiakkaille. Henkilökohtaisen avun käyttö on lisääntynyt merkittävästi. Henkilökohtaisen avun tuottamistapojen monimuotoi-

suus vakiintui ja palvelusetelin käyttö lisääntyi. Lisäksi kokeiltiin henkilökohtaisen budjetin malliin perustuvaa yksilöllistä palvelusuunnittelua kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnassa.

Hankintoja tehostettiin ja tuottavuutta edistettiin

Asiakaspalveluostojen kilpailutuksissa hyödynnettiin edelleen innovatiivisten hankintojen toimintamallia. Vammaistyössä kilpailutettiin innovatiivisen kilpailutusmallin mukaan vuoden 2012 aikana lyhytaikashoidon ja omaishoidon lomitukseen palvelu sekä aloitettiin kehitysvammaisten asumis- ja päivätoimintapalveluiden kilpailutus. Vuoden aikana aloitettiin innovatiivisen kilpailutuksen valmistelu päihdehuollon ja mielenterveysasiakkaiden asumispalveluiden osalta.

Tuottavuusmatriisin käyttöä hyödynnettiin tuottavuuden kehittämässä ja johtamisen apuvälineenä. Matriisit ovat käytössä kehitysvammahuollon päivätoiminnassa, tuetun työn palvelussa, autetussa asumisessa ja laitospalvelussa sekä päihdehuollon polikliininen toiminnassa (A-klinikat) ja Tervalammen laitostuntoutuksessa. Tämän lisäksi valmisteltiin päihdehuollon polikliinisen toiminnan ja korvaushoidon yhteistä tuottavuusmatriisia.

Ruotsinkieliset sosiaalipalvelut

Ruotsinkielisten sosiaalipalvelujen toiminta-ajatuksena oli tarjota tasavertaista ruotsinkielistä sosiaalipalvelua kaikissa elämänvaiheissa. Toiminnassa painotettiin asiakkaiden mahdollisuutta osallistumiseen ja vuorovaikutukseen omalla äidinkielellään.

Ruotsinkielisille ja kaksikielisille asiakkaille tarjottiin ruotsinkielisiä lapsiperheiden, aikuisten ja vanhusten sosiaalipalveluja. Lasten sijaishuolto, perheoikeudelliset palvelut, talous- ja velkaneuvonta, työ kuntoutus ja työllistämisen-, päihdehuollon- ja asunnottomien palvelut sekä osa vanhusten laitospalveluja järjestettiin sosiaaliviraston muissa yksiköissä. Mathilda Wrede-instituutissa toimi kolme tutkijasosiaalityöntekijää sosiaalityön käytännön tutkimuksen alalta.

Lastensuojelun avohuollon asiakkaita oli yhteensä 200. Toimeentulotukea sai 356 taloutta, yhteensä 472 asiakasta. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja sai 632 asiakasta ja kehitysvammahuollon palveluja 142 asiakasta. Vanhusten sosiaalityön asiakkaita oli 628. Omaishoidontuen asiakkaita oli yhteensä 202, joista 159 oli yli 65-vuotiaita. Ruotsinkielisten sosiaalipalvelujen asiakasluvut sisältyvät toimintakertomuksessa palveluittain vastuualueiden lukuihin.

Aikuisten palvelut vuona 2012 (suluissa vuosi 2011)

• asunnottomien asumispalvelupaikkoja (oma ja ostopalvelut)	3 805	(3 472)
• alle 65-vuotiaiden palveluasuminen	488	(427)
• kehitysvammaisten palvelujen asiakkaita	1 923	(1 890)
• kehitysvammahuollon asumispalvelupaikkoja	756	(719)
• kehitysvammahuollon asumispalvelujen asiakkaita	978	(943)
• kehitysvammahuollon laitospalvelupaikkoja	233	(272)
• kehitysvammahuollon laitospalvelujen asiakkaita	319	(347)
• kehitysvammahuollon piirissä omaishoidon tukea saaneet	583	(546)
• vammaispalvelun asiakkaita	12 455	(12 017)
• vammaisten asumispalvelupaikkoja	384	(377)
• vammaisten asumispalvelujen asiakkaita	380	(382)
• vammaisten palvelujen omaishoidon tukea saaneet	973	(995)
• vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalvelujen asiakkaita	11 787	(11 197)
• sosiaalihuoltolain mukaisia kuljetuspalvelujen asiakkaita	5 645	(5 361)
• polikliinisen päihdehuollon asiakkaita	5 372	(6 061)
• päihdehuollon laitosten asiakkaita (oma ja ostopalvelu)	2 153	(2 095)

• päihdehuollon asumispalvelupaikkoja	161	(164)
• päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaita	334	(361)
• korvaushoidon asiakkaita (oma ja ostopalvelu)	664	(654)
• korvaushoitokäynnit	117 774	(107 977)
• toimeentulotukea saaneita henkilöitä	61 588	(59 953)
• toimeentulotukea saaneita kotitalouksia	42 480	(41 575)
• mielenterveyskuntoutujien asumispalvelupaikkoja	1 629	(1 591)
• työllisyyden hoidon työllistämät	134	(124)

7. Vanhusten palvelut

Vanhusten palvelujen vastuualue huolehtii sosiaalitoimeen kuuluvien vanhustalvelujen järjestämisestä. Sosiaali- ja lähityö tukee vanhusten kotona selviytymistä ja palvelukeskukset tarjoavat tukea omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Omaishoitoperheitä sekä kotihoidon asiakkaita tukevat päivätoiminta, lyhyt-aikaishoito ja omaishoidon toimintakeskukset. Arviointi- ja kuntoutusyksiköissä tapahtuu sekä sairaalajakson jälkeinen että kotihoidossa olevien asiakkaiden kuntoutus ja toimintakyvyn tukeminen. Vanhustenkeskuksissa, ryhmäkodeissa ja palveluasumisessa järjestetään ympärivuorokautista hoitoa asukkaiden tarpeen mukaan.

Vanhuspalvelujen toimintalinjat ja toimenpiteet perustuivat kaupunginvaltuuston hyväksymään vuosien 2009 - 2012 strategiaohjelmaan, jossa yhtenä painopistealueena on ikääntyvien asukkaiden toimintakyvyn säilymisen edistäminen. Strategian mukaisesti palvelurakennemuutosta on jatkettu yhteistyössä terveyskeskuksen kanssa. Palvelurakennetta on kevennetty kansallisten tavoitteiden mukaisesti lisäämällä avopalveluja ja vähentämällä laitoshoidon. Tavoitteena on ollut parantaa edelleen ikääntyvän väestön palvelujen vaikuttavuutta ja tuottavuutta.

Vanhuspalvelujen sitovat tavoitteet saavutettiin

Viraston sitovana tavoitteena oli vanhusten pitkäaikaisen, ympärivuorokautisen hoidon kehittyminen siten, että palveluasuminen lisääntyy ja laitoshoidon määrä vähenee edelliseen vuoteen verrattuna. Palveluasumisen piirissä olevien yli 75-vuotiaiden asiakkaiden määrä oli vuoden lopussa 5,6 % (vuoden 2011 lopussa 5,5 %). Laitoshoidon piirissä olevien yli 75-vuotiaiden asiakkaiden määrä oli vuoden lopussa 3,7 % (vuoden 2011 lopussa 3,9 %).

Viraston sitovana tavoitteena oli, että omaishoidon edellytykset parantuvat siten, että tuen piirissä olevien määrä kasvaa 200 henkilöllä vuoden aikana (koskee kaikenikäisiä). Vanhusten palveluissa omaishoidontuen piirissä oli vuoden 2012 aikana yhteensä 1 421 yli 75-vuotiaasta asiakasta (vuoden alussa yhteensä 1 123 yli 75-vuotiaasta asiakasta). Tuen saajien määrä on kasvanut 298 asiakkaalla, joten vanhusten palvelujen oma tavoite saavutettiin. Omaishoidon peittävyys vuoden aikana oli 3,5 % yli 75 -vuotiaista.

Ympärivuorokautiseen hoitoon jonottajat vähenivät

Syystien vanhustenkeskus toimi kokovuotisena ja Kinaporin vanhustenkeskus avattiin kesällä. Uusien talojen myötä ryhmäkoti- ja palvelukotien määrä lisääntyi, ja näin saatiin muistisairaille sopivia paikkoja. Vanhusten palvelujen sisäinen sijoitusprosessi tehostui edelleen ja palveluasumiseen vapaalle paikalle siirtyminen tapahtui aiempaa viiveettömämmin. Vuoden kuluessa ympärivuorokautiseen hoitoon odottavien iäkkäiden määrä väheni.

Kunnossa kotona ja kuntoutuen takaisin kotiin

Hyvinvointia tukevat kotikäynnit tarjottiin myös 85 vuotta täyttävälle aiemman 75-vuotialle tarjotun kotikäynnin lisäksi. Käynnit tarjottiin henkilöille, joilla ei ole sosiaali- tai kotihoidon palveluja. Kotikäynnin otti vastaan 75-vuotiaista 375 henkilöä (13 % heistä, joille käyntiä tarjottiin) ja 85-vuotiaista 200 henkilöä (19 %). Käyntien avulla voitiin tukea asiakkaiden toimintakykyä ja ehkäistä ennalta ongelmia.

Palvelukeskustoiminta jatkui vilkkaana, kun Syystien ja Kinaporin palvelukeskukset avasivat ovensa korjausten jälkeen. Kampin palvelukeskus siirtyi peruskorjauksen ajaksi väistötiloihin. Tämän vuoksi Kampin käyntikerrat laskivat noin 98 000 käyntikertaa vuoden aikana. Palvelukeskusten käyttöön otettiin asiakkuuden ja tilojen hallintajärjestelmä. Asiakkuuksien ylläpito selkeytyi ja asiakkaat saivat uudet palvelukeskuskortit. Atk-opastus jatkui kaikissa palvelukeskuksissa. Maahanmuuttajataustaisten atk-opastus

aloitettiin neljässä palvelukeskuksessa. Ruotsinkielinen opastus alkoi Töölön palvelukeskuksessa Arbiksen tuottamana ja venäjänkielinen opastus Kampin palvelukeskuksessa suomenkielisen työväenopiston tuottamana.

Monikulttuurisen vanhustyön messut järjestettiin kolmannen kerran, tällä kertaa Kontulan vanhustenkeskuksessa syyskuussa. Hyvin onnistuneen tapahtuman teemana oli Monikulttuurinen arki ja sukupolvien kohtaaminen. Suomen Romaniyhdistyksen vanhustyön projektiin Phurane Kaale osallistuttiin. Sen tarkoituksena on mm. romanivanhusten tilanteen ja heidän palvelujensa parantaminen.

Syystien monipuolisen vanhustenkeskuksessa käynnistyi keväällä 2012 päihdekuntoutuspilotti. Päihdekuntoutuspaikat ovat osa kotona asumista tukevia avopalveluja ja ne ovat koko kaupungin käytössä. Viranomaisverkostoon kuuluvat vanhustenkeskuksen työntekijöiden lisäksi mm. alueosiaalityöntekijät ja A-klinikan työntekijät. Päihdeettömyyttä tukeva Pilke-päivätoiminta laajeni vanhustenkeskuksissa. Pilkeytyö on kehitetty Liika on aina liikaa – ikääntyminen ja alkoholi -projektissa Sininauhaliiton osahankkeena. Pilke-ryhmät ovat vertaistuellisia pienryhmiä, jotka on suunnattu päihdeitä käyttäville yli 60-vuotiaille miehille ja naisille.

Vapaaehtoistoiminnasta valmistui kolme raporttia: Vapaaehtoistoiminta Helsingin kaupungin vanhuspalveluyksiköissä vuonna 2011, Töölön ehkäisevän vanhustyön selvitys ja Vapaaehtoistoiminnan selvitys. Nämä ovat pohjana vapaaehtoistoiminnan edelleen kehittämiseksi.

Vuoden aikana oli käytössä 293 arviointi- ja kuntoutuspaikkaa. Asiakkaat tarvitsivat pitkäaikaista kuntoutusta sairaalahoidon jälkeen, määräämääntä kuntoutusjaksoa kotihoidon tueksi tai arviointia. Lisäksi asiakkaina oli kotoa siirtyneitä kriisipaikan tarvitsijoita. Asiakkaat olivat somaattisesti sairaita, liikuntarajoitteisia tai muistisairaita asiakkaita, jotka eivät tarvinnut akuuttia sairaalahoitoa ja tutkimuksia. Heidän arviointiin hyötyvän arvioinnista ja aktiivisesta pidempiaikaisesta kuntoutuksesta ja kuntoutumiselle voitiin määrittellä selkeä tavoite. Asiakkaita oli vuoden aikana 741 henkilöä ja arviointi- ja kuntoutusjakson päätyttyä asiakkaita pystyi palaamaan takaisin kotiin 53 %.

Palveluasumisen ostopalvelut kilpailutettiin

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen kilpailutettiin alkuvuodesta. Kilpailutus koski seuraavia palvelumuotoja: palveluasuminen muistisairaille suomenkielisille ja ruotsinkielisille vanhuksille, somaattinen palveluasuminen ruotsinkielisille vanhuksille, psykogeriatrinen palveluasuminen ja päihdeongelmaisten vanhusten palveluasuminen. Hankintamenettelyä käytettiin avointa menettelyä. Kaikki halukkaat palveluntuottajat voivat tehdä tarjouksen. Hankinnan kokonaisarvoksi hankintakaudelta 2013–2016 arvioitiin noin 131–168 miljoonaa euroa ja vuodessa 33–42 miljoonaa euroa.

Määräaikaan mennessä saapui 100 tarjousta 36 palveluntuottajalta, yhteensä 2620 paikasta. Näistä valittiin hankintavaatimukset täyttävät tuottajat kokonaistaloudellisen edullisuuden mukaisessa järjestyksessä. Helsingin kaupunki tekee valittujen tuottajien kanssa puitesopimuksen. Palvelujen ostot tehdään tarpeen mukaisesti määrärahojen rajoissa. Yksittäisen asukkaan sijoituspaikkaa valittaessa otetaan palvelun kokonaistaloudellisen edullisuuden lisäksi huomioon asukkaan yksilölliset tarpeet. Nykyisten asukkaiden asumisen ja hoidon jatkuvuus turvataan.

Palvelumuotoilua iäkkäiden parhaaksi

Lauttasaaren asiakaskeskeinen palveluverkko -hankkeessa jatkui henkilökohtaisen budjetin kokeilu TEKES-rahoituksen avulla. Hankkeessa rakennetaan uudenlaista verkostomaista työtappaa, jonka avulla asiakas voi räätälöidä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin avulla itselleen sopia palvelukokonaisuuksia. Hanke jatkuu kevääseen 2013. Hanke käytti erilaisia palvelumuotoilun menetelmiä toiminnassaan.

Omaishoidon kärkihanke eteni

Hankkeen tavoitteena on lisätä hoidettavien ja heidän omaistensa luottamusta omaishoidon toimivuuteen ja mahdollisuuteen aikaansaada omannäköisiä, räätälöityjä palveluratkaisuja. Näitä ratkaisuja olivat mm. palvelusetelin käyttöönoton laajentaminen myös muuhun lyhytaikaishoittoon kuin omaishoitajan lakisääteistä vapaata korvaavaan hoitoon, osavuorokautisen hoidon, kuten yö- ja päivähoidon järjestäminen, omaishoitajien valmennuksen laajentaminen ja muistisairasta hoitavien omaishoitoperheiden tukimuotojen kehittäminen.

lääkkäiden ruokakulttuuri -hanke WDC hankkeena

lääkkäiden ruokakulttuuri -hankkeen tavoitteena oli kehittää iäkkäitä asiakkaita hoitavissa yksiköissä ja palvelukeskuksissa tarjottavaa ruokapalvelua asiakasläheisesti ja ruokakulttuuria luovaksi toiminnaksi, joka tyydyttää asiakkaiden ravitsemuksellisia ja sosiaalisia tarpeita entistä paremmin. Hankkeessa kehitettiin uusia palvelumalleja ja tapoja hyödyntää ruokailutilanteita sosiaalisina tapahtumina. Eri toimijoiden kanssa kehitettiin asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden huomioimista ruokapalvelussa palvelumuotoilun keinoin ja asiakkaiden mukaanottoa kehittämistyöhön uusilla tavoilla. Vanhusten palvelut sai myönteistä julkisuutta, mm. erilaisista ruokailuun liittyvistä tapahtumista kirjoitettiin lehdissä. Monet vanhusten palvelujen yksiköt tekevät ruokapalvelujen kehittämistyötä yhdessä asiakkaiden kanssa.

Vuoden 2011 lopulla palvelutaloissa ja vanhainkodeissa toteutetun ravitsemustutkimuksen tulokset saatiin yksiköiden käyttöön. Kaikista tutkimukseen osallistuneista pitkäaikaisasukkaista (n=3188) hyvä ravitsemustila oli 12 %:lla, virheravitsemusriski 62 %:lla ja virheravitsemustila oli 26 %:lla. Välipalojen, täydennysravintoaineiden ja D-vitamiinin käyttö oli nyt yleisempää kuin Helsingin aiemmissa ravitsemustutkimuksissa vuosina 2003 ja 2007.

Työhyvinvoinnilla tuottavuutta

Kolmivuotinen Työhyvinvoinnilla tuottavuutta vanhuspalveluihin -hanke jatkui koostuen työhyvinvointia tukevista eri menetelmistä. Kohderymänä on koko vanhusten palvelujen vastuualueen henkilökunta, ja menetelminä käytetään erilaisia yhteisöllisiä menetelmiä. Työyhteisöt kehittävät itse järjestelmällisellä tavalla työkäytäntöjä ja työprosesseja. Yhdessä käsitellään niitä asioita, jotka tutkimusten mukaan lisäävät työhyvinvointia. Vuoden aikana toiminta käynnistettiin kaikissa työpisteissä. Vanhusten palvelujen henkilökunnan lyhyet sairauslomat ovat vähentyneet. Henkilökunnan koulutus ammattitaidon kehittämiseksi oli laajaa. Tuottavuus kytkettiin tiiviisti työhyvinvoinnin edistämiseen ja tuottavuus nousi vanhuspalveluissa.

Kivelä ja Koskela 100 vuotta

Kivelän ja Koskelan vanhustenkeskuksissa vietettiin yhteistä 100-vuotisjuhlavuotta. Vuoden aikana järjestettiin useita tapahtumia sekä vaalittiin vanhoja muistoja. Kivelään rakennettiin muun muassa museohuone. Kivelän ja Koskelan sairaalat ovat olleet tärkeä osa Helsingin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koko olemassaolonsa ajan. Nyt ne ovat kehittyneet nykyaikaisiksi vanhustenkeskuksiksi monipuolisine palveluineen. Kivelän ja Koskelan sekä Myllypuron vanhustenkeskukset ovat kehittäneet toimintaansa vanhusten vastuualueella voimakkaasti viimeisen kolmen vuoden aikana. RAI (= Resident Assessment Instrument) tuloksissa näkyvät toimintakäytäntöjen muutokset erityisesti vuodepotilaiden määrän merkittävästi vähentymisenä ja aktiviteettien määrän lisääntymisenä.

Vanhusten palvelut vuonna 2012 (suluissa vuosi 2011)

• vanhusten palveluasuntopaikkoja (omat)	1 555	(1 482)
• vanhusten palveluasuntopaikkoja (ostopalvelu)	1 182	(1 197)
• Vanhusten palveluasuntoja yhteensä	2 737	(2 679)
• palveluasuntoon vuoden aikana sijoitetut	519	(516)
• palveluasumisvuorokausia	992 001	(956 878)

• vanhainkotipaikkoja (omat)	1 076	(1 156)
• vanhainkotipaikkoja (ostopalvelut)	941	(986)
• Vanhainkotipaikkoja yhteensä	2 017	(2 142)
• vanhainkotiin vuoden aikana sijoitetut	537	(650)
• vanhainkotihoiton hoitopäiviä	749 450	(826 518)
• päivätoiminnan asiakkaita	1 967	(1 812)
• päivätoiminnan käyntikertoja	66 515	(59 624)
• palvelukeskusten asiakkaita	16 394	(8 943)
• palvelukeskusten asiakaskäyntikertoja	717 468	(834 464)
• omaishoidon tuen asiakkaat (65 v +)	2 155	(2 093)
• omaishoidon hoitovuorokausia (65 v +)	593 690	(562 763)

8. Hallinto- ja kehittämiskeskus

Hallinto- ja kehittämiskeskus on hallinnon ja kehittämisen asiantuntijayksikkö. Sen alaisuudessa toimivat henkilöstö- ja hallintopalvelut, talous- ja suunnittelupalvelut, tietohallintopalvelut sekä kehittämispalvelut.

Kolmas asiakastilinpäätös – asiakaskokemuksia numeroina ja tarinoina

Kehittämispalvelut toteutti sosiaaliviraston asiakastilinpäätöksen kolmannen kerran. Tilinpäätöksessä tuotiin näkyväksi asiakkaiden kokemuksia sosiaaliviraston palveluista numeroina ja tarinoina. Lastensuojelunuoret toivat oman kokemustarinansa näkyväksi. Kokemusasiantuntijuudessa nousi esille asiakkaiden kyky aktiivisesti vaikuttaa omien palvelujensa kehittämiseen, mikäli heille annetaan ääni. Sosiaalivirastoon on kehittynyt useita hyviä toimintakäytäntöjä asiakkaiden kokemusten näkyväksi tekemiselle.

Vuonna 2012 kerättiin laajoilla asiakaskyselyillä ja eri palautekanavien kautta noin 15 000 palvelujen käyttäjien kokemustietoa. Tarkasteltaessa asiakaskokemusta numeroina havaitaan, että palveluja pidetään yleisellä tasolla hyvinä ja toimivina. Palveluprosessit koetaan pääosin hyvinä, ja henkilökunta ammattitaitoiseksi ja asialliseksi. Tutuja ja turvallisia työntekijöitä arvostetaan erityisesti lasten palveluissa. Henkilökunnan vaihtuvuus koetaan ongelmaksi. Henkilökunnan toiminnasta vuorovaikutustilanteissa tulee vahvaakin negatiivista palautetta. Työntekijän tulisi aina toimia ammattimaisesti ja asiakasta kunnioittaen. Polarisoitunut palaute henkilökunnan toiminnasta on ollut tyypillistä jokaiselle asiakastilinpäätökselle tähän mennessä.

Kansainvälinen toiminta

Pohjoismainen, nuorten asioita käsittelevä Storstadens Hjärta och Smärta verkosto kokoontui Helsingissä sosiaaliviraston emännöimänä. Päivähoito oli viimevuotiseen tapaan mukana Helsinki Region Weeks – tapahtumassa antamassa tietoa palveluista Helsingin seudun kansainvälisille opiskelijoille, ammattilaisille ja perheille. Kokemuksia vaihdettiin ja omaan työhön haettiin uusia ideoita kansainvälisessä henkilövaihdossa, konferensseissa ja opintomatkoilla mm. Koreaan. Kansainvälisissä tilaisuuksissa tuotiin esiin mm. arviointiosaamista, asiakasosallisuutta, vastaamista ikääntymisen ja lapsiperheiden haasteisiin. Kuten aiempinakin vuosina The Netherlands Youth Institut arvosti sosiaaliviraston asiantuntijuutta lapsiperheiden ja nuorten asioissa hyödyntäen antia omassa kehittämistyössään Hollannissa. Lukuisat muutkin ulkomaiset delegaatiot perehtyivät hyvinvointivaltion paikallisiin linjauksiin ja käytännön soveluksiin viraston eri vastuualueilla.

Osana World Design Capital Helsinki 2012 -ohjelmaa Toimivan kodin näyttely Design ja sujuva arki avattiin yleisölle 1.2.2012. Näyttelyyn kävi vuoden aikana tutustumassa noin 4 000 henkilöä. Opastettuja ryhmiä oli varattu 180. Suurimman kävijäryhmän muodostivat sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ja opiskelijat. Ryhmiä oli myös rakentamisen ja suunnittelun sekä järjestötoiminnan aloilta. Ulkomaisia ryhmiä kävi 9. Lisäksi Toimivaan kotiin tutustui yksittäisiä ulkomaisia kävijöitä.

Toimiva koti

Toimiva koti järjesti vuoden aikana tietotapahtumien sarjan sekä ammattilaisille että yleisölle. Luentojen aiheina olivat muistiasiakkaan palveluketju, ikäihmisille tarkoitettu teknologia, Helsingin kaupungin terveyspysäkki ja liikkumissopimus -toiminnan esittely ja kodin remontointi. Avoimet ovet -päivän teemana oli Voi hyvin

Yhteistyössä pääkaupunkiseudun verkostohankkeen kanssa Toimivassa kodissa toteutettiin Oppia ikä kaikki – Arjen teknologia tutuksi -päivä. Tapahtumassa oli tietoiskuja ja neuvontapisteitä, joista sai tietoa

ja opastusta internetin ja matkapuhelimien käytöstä. Lisäksi hankkeen toimesta on toteutettu ensimmäinen verkkoluento yhden palvelutalon henkilökunnalle. Luennoijana oli Toimivan kodin edustaja.

Osana **World Design Capital Helsinki 2012** -ohjelmaa Toimiva koti järjesti yhdessä Käkäte-projektin kanssa huippuseminaarin Ikäihminen, design ja teknologia – riitasointuja vai sinfonista harmoniaa. Seminaaripaikkana oli Helsingin uusi Musiikkitalo. Toimivassa kodissa oli avoimet ovet Design-viikonloppuna.

Toimiva koti oli näytteilleasettajana Sosiaalipalvelut 2012 -tapahtumassa, Lauttasaaren ikäihmisten messuilla, Itä-Helsingissä monikulttuurisen vanhustyön messuilla sekä Helsingin senaatintorilla Valtaa vanhuus -tapahtumassa. Valtakunnallisessa Hyvä Ikä- messutapahtumassa Tampereella Toimiva koti oli niin ikään omalla osastollaan. Toimiva koti oli lisäksi mukana asiantuntijana mm. Hima-projektissa, Virtuaalikympppi-projektissa ja pääkaupunkiseudun järjestöjen verkostohankkeessa ja Hyvä ikä -messujen suunnitteluorganisaatiossa sekä Sanasto-hankkeessa, jonka tavoitteena on ikätekniologiasanaston yhdenmu-kaistaminen. Toimiva koti esiintyi myös Brysseliin Eurocities-verkoston seminaarissa ja Nürnbergiin sosiaalialan kongressissa.

Eettinen toimikunta ja tutkimusluvut

Sosiaalivirasto hyväksyi 226 tutkimuslupaa vuonna 2012 (219 vuonna 2011). Sosiaaliviraston eettinen toimikunta antoi vuoden aikana 9 lausuntoa tutkimuslupahakemuksiin lausuntoja (12 lausuntoa 2011). Eettinen toimikunta järjesti yhdessä terveyskeskuksen eettisen työryhmän kanssa ensimmäisen yhteisen tapaamisen, jonka teemana oli etiikan tila ja sen seuranta sosiaali- ja terveysalalla.

9. Henkilöstö

Yli 12 000 sosiaalivirastolaista

Vuoden 2012 lopussa sosiaaliviraston palveluksessa oli 12 583 kuukausipalkkaista ja 32 tuntipalkkaista työntekijää (12 124 kuukausipalkkaista ja 81 tuntipalkkaista vuonna 2011). Lisäksi työllisyysmäärärahoihin oli palkattuna 556 (768 vuonna 2011) kuukausipalkkaista. Vakinaisen henkilöstön keski-ikä oli 45,9 vuotta. Naisten osuus henkilöstöstä oli 90 % ja muunkielisten osuus 6,0 % (5,0 % vuonna 2011).

Sairauspoissaolot vähenivät

Henkilöstön hyvinvoinnin edistäminen ja sairauspoissaolojen ehkäisy oli yksi viraston vuoden 2012 kärkihankkeista. Sitovana tavoitteena oli se, että lyhytaikaisten sairauspoissaolojen (1 - 3 päivää) määrä laskee vuoden 2011 tasoon verrattuna. Lyhyet sairauspoissaolot laskivat ja niitä oli 2,1 kertaa/ henkilötyövuosi vuonna 2012. Vuonna 2011 vastaava luku oli 2,4 kertaa/henkilötyövuosi.

Sairauspoissaolojen kokonaismäärät ovat laskeneet koko vuoden. Sairauspoissaoloprosentti oli 5,4 (5,7 % vuonna 2011).

Vakinaisen, kuukausipalkkaisen henkilöstön lähtövaihtuvuus oli 5,4 %. Eläkkeelle jäi vuoden aikana 162 henkilöä ja palveluksesta erosi 442 henkilöä.

Henkilöstö vastuualueittain vuonna 2012 (suluissa 2011)	koko henkilöstö	vakinaisia	määräaikaisia
Lasten päivähoidon vastuualue	5435 (5226)	4559 (4092)	876 (1134)
Lapsiperheiden palvelujen vastuualue	1628 (1649)	1264 (1239)	364 (410)
Aikuisten palvelujen vastuualue	2216 (2139)	1789 (1633)	427 (506)
Vanhusten palvelujen vastuualue	2954 (2751)	2335 (2095)	619 (637)
Hallinto- ja kehittämiskeskus	350 (348)	268 (257)	82 (91)

Henkilöstön hankinta edelleen haastavaa

Henkilöstön saatavuus oli edelleenkin haastavaa. Työvoimapulaa oli aikaisempien vuosien tapaan sairaanhoitajien ja hoitajien, sosiaalityöntekijöiden, lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien henkilöstöryhmissä.

Henkilöstöhankinnalla oli eRekryn kautta 1 980 työpaikkailmoitusta, joissa oli yhteensä 3 400 paikkaa haettavana. Messu- ja rekrytointitapahtumiin henkilöstöhankintayksikkö osallistui 47 kertaa.

Terveydellisistä syistä sosiaalivirastossa oli uudelleensijoitusprosessissa 134 asiakasta, joista vuonna 2011 alkaneita uudelleensijoitusprosesseja oli 35. Uudelleensijoitettavat sijoittuivat seuraavasti: määräaikaisessa työssä oli 28 henkilöä, työkokeilussa 37 henkilöä ja uudelleen koulutuksessa 20 henkilöä. Vuoden aikana 16 henkilöä sai vakinaisen työpaikan ja 6 henkilöä eläkkeen. Henkilöstöhankinnan koordinoimissa oppisopimuskoulutuksissa opiskeli 179 opiskelijaa.

Monipuolista täydennyskoulutusta

Sosiaaliviraston täydennyskoulutustarjonta oli edellisten vuosien tapaan laajaa ja monipuolista. Täydennyskoulutuksen keinoin tuettiin monien palvelujen kehittämiseen ja organisoitumiseen liittyvien hankkei-

den etenemistä. Vuodenaikana toteutettiin aiempaa enemmän tulevaan organisaatiomuutoksen liittyviä koulutuksia.

Työhyvinvointia kartoitettiin ja tuettiin useilla hankkeilla

Sosiaalivirastossa seurattiin ja panostettiin monella tavalla työhyvinvointiasioihin. Virastossa toteutettiin kaupungin yhteinen työhyvinvointikysely. Työhyvinvointikyselyn vastausprosentti oli 57 prosenttia (70 % vuonna 2011). Virastotasolla työhyvinvointikyselyn tulos oli jälleen hyvä. Viraston tulosprofiili on kokonaisuudessaan arviointiasteikolla 1-5 yli kolme.

Sosiaaliviraston työhyvinvointitoimintaan oli varattu vuodelle 2012 yhteensä 400 000 euroa, josta puolet käytettiin keskitettyyn työhyvinvointitoimintaan. Aiempaa enemmän valmistauduttiin tulevaan organisaatiomuutokseen ja järjestettiin erilaisia muutosvalmennuksia.

Vastuualueiden työhyvinvointitoimintaan käytettiin 200 000 euroa. Toiminta on ollut paikallisista tarpeista nousevaa ja monipuolista. Lisäksi vastuualueilla on toteutettu henkilöstökeskuksen rahoituksella työhyvinvointia parantavia hankkeita.

Ennaltaehkäisevää työsuojelutoimintaa jatkettiin

Sosiaali- ja terveystoimen yhdistymiseen valmistautuminen aloitettiin jo tammikuussa 2012. Vuoden aikana tehtiin suunnitelmia jatkoa varten erilaisilla foorumeilla. Työsuojelutoiminnan tavoitteena on jatkosakin toimia ennaltaehkäisevästi tukemalla työyhteisöjä, esimiehiä ja linjajohtoa eri tavoin.

Työyhteisötasolla osallistuttiin työterveyshuollon työpaikkaselvityksiin ja Aluehallintoviraston työsuojelutarkastuksiin. Työsuojelutoimijat toimivat asiantuntijoina sisäilmaongelmissa, työyhteisöjen ristiriitatilanteissa sekä uhka- ja työväkivaltatilanteisiin liittyneissä työsuojelukokouksissa. Työsuojeluvaltuutetut ja työsuojelupäällikkö ovat toimineet myös asiantuntijoina viraston ja kaupungin erilaisissa työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen liittyvissä kehittämis- ja seurantatyöryhmissä.

Kaikilla työpaikoilla on käytössä työsuojelupakki, joka tarjoaa esimiehille ja työyhteisöille tehokkaan tavan seurata oman työyksikön työturvallisuusasioita. Työsuojelupakki mahdollistaa linjajohdolle työturvallisuustilanteen seuraamisen järjestelmällisesti.

Organisaatiouudistusta valmisteltiin

Vuonna 2012 valmisteltiin sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiouudistusta. Päivähoidosta muodostettiin uusi varhaiskasvatusvirasto ja sosiaaliviraston muista vastuualueista sekä terveyskeskuksesta rakentui sosiaali- ja terveysvirasto. Sosiaaliviraston henkilöstö osallistui organisaatiouudistuksen rakentamiseen useissa työryhmissä ja seminaareissa. Organisaatiouudistusta käsiteltiin eri vaiheissa työpaikkokokouksissa sekä viraston ja vastuualueiden henkilöstötoimikunnissa.

10. Talous

Helsingin kaupungin sosiaalimenot olivat yhteensä 1 303,4 miljoonaa euroa. Talousarviossa menoihin oli varattu 1 274,3 miljoonaa euroa. Ylitystä kertyi 29,1 miljoonaa euroa. Suurin ylitys syntyi avustuksissa, 34,4 miljoonaa euroa. Palkat henkilösivumenoineen alittivat talousarvion määrärahat 3,6 miljoonalla eurolla. Tulot alittuivat 13,3 miljoonalla eurolla ja tuloja kertyi yhteensä 216 miljoonaa euroa. Asiakasmäärät kasvoivat talousarviossa suunniteltua enemmän päivähoitossa, kuljetuspalveluissa ja päihdehuollon laitospalveluissa.

Asukasta kohden laskettuna sosiaalitoimen bruttomenot olivat Helsingissä vuonna 2012 noin 2 159 euroa ja tulot noin 357 euroa.

Sosiaalitoimen menot

(tuhat euroa)	Toteuma 2011	Toteuma 2012	Talousarvio 2012	Poikkeama 2012
Palkat	358 783	378 121	380 568	2 448
Henkilösivumeno	130 323	134 608	135 727	1 118
Palvelujen ostot	368 766	388 232	391 001	2 769
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	18 173	18 625	18 588	-37
Avustukset	262 083	289 515	255 105	-34 410
Vuokrat	88 127	92 979	91 715	-1 264
Muut menot	1 914	1 332	1 639	307
Yhteensä	1 228 170	1 303 413	1 274 343	-29 070

Menot sektoreittain 2011

(tuhat euroa)	
Lasten päivähoito	322 376
Lastensuojelu	126 538
Muut perh.palvelut	17 487
Vammaispalvelu	69 807
Kehitysvammahuolto	78 099
Vanhustenhuolto	278 592
Päihdehuolto	31 062
Muu toimeentulotuki	33 898
Muu sosiaalihuolto	88 478
Yhteiset tukipalvelut	16 193
Hallinto	20 615
Toimeentulotuki	139 147
Työllisyyden hoito	5 877

Yhteensä

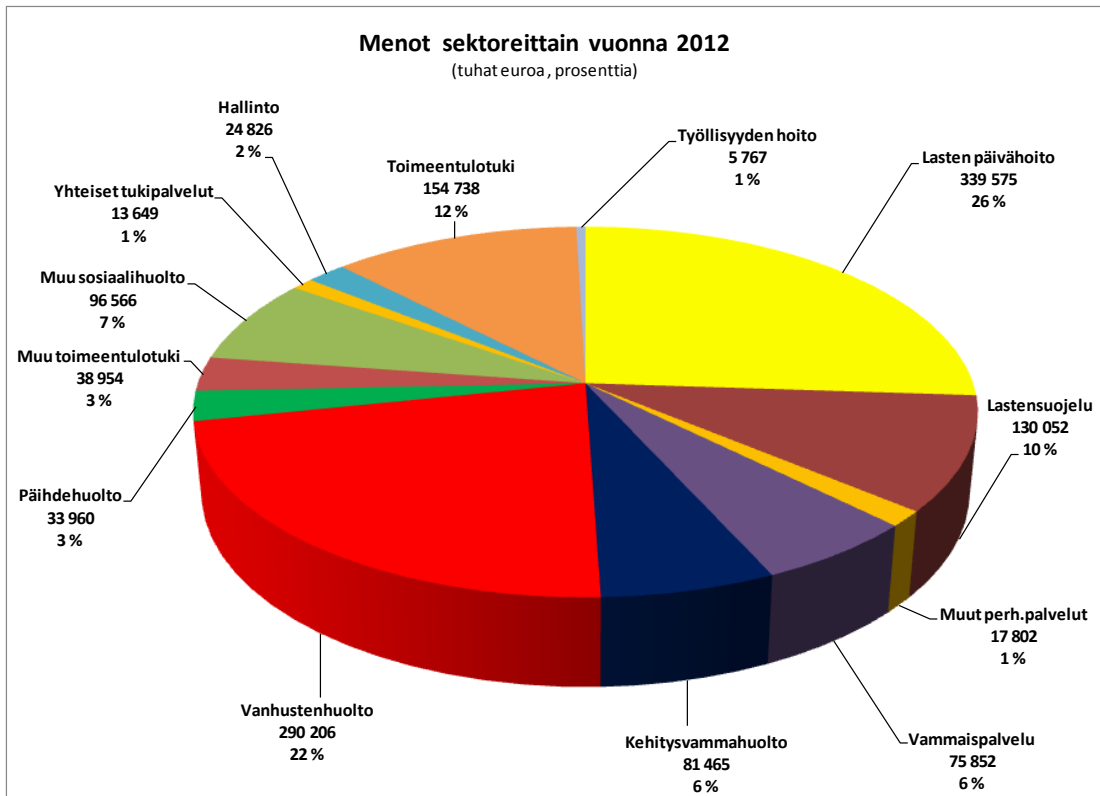
1 228 170

Menot sektoreittain 2012

Lasten päivähoito	339 575
Lastensuojelu	130 052
Muut perh.palvelut	17 802
Vammaispalvelu	75 852
Kehitysvammahuolto	81 465
Vanhustenhuolto	290 206
Päihdehuolto	33 960
Muu toimeentulotuki	38 954
Muu sosiaalihuolto	96 566
Yhteiset tukipalvelut	13 649
Hallinto	24 826
Toimeentulotuki	154 738
Työllisyyden hoito	5 767

Yhteensä

1 303 413

Sosiaalitoimen tulot

(tuhat euroa)

Toteuma 2011   Toteuma 2012   Talousarvio 2012   Poikkeama 2012

Myyntitulot	33 886	33 346	29 859	3 487
Maksutulot	100 702	99 336	116 176	-16 840
Tuet ja avustukset	65 079	68 303	65 913	2 390
Vuokratulot	387	822	317	505
Muut tulot	9 923	13 935	16 822	-2 887
Yhteensä	209 978	215 742	229 087	-13 345

Menot ja tulot vastuualueittain

(tuhat euroa)

Vastuualue	Menot	Tulot
	Toteuma 2012	Toteuma 2012
Lasten päivähoiton vastuualue	335 050	34 833
Lapsiperheiden palvelujen vastuualue	148 022	8 082
Aikuisten palvelujen vastuualue	490 366	110 629
Vanhusten palvelujen vastuualue	277 218	55 287
Hallinto- ja kehittämiskeskus	52 757	6 911
Sosiaalitoimi yhteensä	1 303 413	215 742

Lasten päivähoiton vastualueen menot olivat 335 miljoonaa euroa (318 miljoonaa euroa vuonna 2011). Menot ylittivät käytettävissä olleet määrärahat 11,7 miljoonalla eurolla. Ylityksen syynä oli suunniteltu suurempi päiväkotihoidossa olevien lasten määrä. Päiväkodeissa (omat ja ostopalvelut) oli hoidossa 915 lasta talousarviossa arvioitua enemmän. Kerhotoiminta jäi alle suunnitellun tason. Lasten kotihoiton tuen ja yksityisen hoidon tuen asiakasmäärät ylittivät suunnitellun tason. Päivähoiton tulot olivat 34,8 miljoonaa euroa (33,3 miljoonaa euroa vuonna 2011). Päiväkotihoidon tuottavuusmatriisilla mitattu tuottavuus kasvoi vuoteen 2011 verrattuna.

Lapsiperheiden palvelujen vastualueen menot olivat 147,9 miljoonaa euroa (144,7 miljoonaa euroa vuonna 2011). Menot ylittivät käytettävissä olleet määrärahat 0,7 miljoonalla eurolla. Tavoiteltu palvelurakennemuutos eteni vuoden 2012 aikana arvioitua nopeammin. Laitoshuollon hoitovuorokausien määrä oli 18 693 vuorokautta suunniteltua pienempi. Perhehoidon hoitovuorokausien määrä 1 418 suurempi kuin mihin talousarviota laadittaessa oli varauduttu. Sosiaalityön asiakasmäärä kasvoi vain vähän ja alitti 497 asiakkaalla talousarviossa arvioidun määrän. Lapsiperheiden palveluissa tulot olivat 8,1 miljoonaa euroa (7,6 miljoonaa euroa vuonna 2011). Lapsiperheiden palvelujen vastuualueella rakennemuutoksen eteneminen oli myönteistä.

Aikuisten palvelujen vastualueen (sisältäen toimeentulotuen ja työllisyyden hoidon) menot olivat 490,4 miljoonaa euroa (449,3 miljoonaa euroa vuonna 2011). Menot ylittivät käytettävissä olleet määrärahat 28,4 miljoonalla eurolla. Toimeentulotuen avustukset ylittyivät talousarviosta 22,8 miljoonaa euroa. Perustoimeentulotukea saavia talouksia oli 608 vähemmän kuin mihin talousarviossa oli varauduttu. Vaikka talouksien määrä alittui, asiakaskohtainen toimeentulotuen määrä kasvoi aikaisempaa suuremaksi, johtuen taso- ja indeksikorotuksista. Myös vammaispalvelulain kuljetustuen avustukset ylittyivät talousarviosta. Vammaispalvelulain (VpL) kuljetustuen matkoja oli 35 535 talousarviossa suunniteltua enemmän. Sosiaalihuoltolain (ShL) mukaisen kuljetustuen asiakkaita oli 945 yli talousarvion. Säästöä talousarviosta kertyi erityisesti henkilöstökuluissa ja palvelujen ostoissa. Korvaushoidon ja polikliinisen päihdehuollon asiakaskäynnit vähenivät edellisestä vuodesta ja jäivät alle talousarvion. Asunnottomien asumispalvelujen asumisvuorokaudet jäivät 48 086 vuorokautta alle talousarvion ja alle 65-vuotiaiden asumisvuorokaudet ylittivät 52 216 vuorokaudella talousarvion. Aikuisten palvelujen tulot olivat 110,6 miljoonaa euroa (103,3 miljoonaa euroa 2011). Tuottavuuden kehittymistä edistettiin vastuualueella vuoden 2012 aikana mm. jatkamalla päihdehuollon rakennemuutosta ja hyödyntämällä tuottavuusmatriisia operatiivisen johtamisen apuvälineenä.

Vanhustenpalvelujen vastuualueella menot olivat 277,2 miljoonaa euroa (265 miljoonaa euroa vuonna 2011). Menot alittivat käytettävissä olleet määrärahat 5,7 miljoonalla eurolla. Palkat, aineet ja tarvikkeet, vuokrat sekä avustusten käyttö oli budjetoitua pienempi. Palveluasumisen hoitovuorokaudet lisääntyivät edellisestä vuodesta, mutta jäivät alle talousarviossa suunnitellun. Laitoshuollon hoitovuorokaudet vähenivät ja jäivät alle talousarvionkin. Pitkäaikaishoidon hoitovuorokaudet vähenivät, mutta ylittivät talousarvion. Omaishoidon tuen saajia oli 345 vähemmän kuin talousarviossa arvioitiin. Vanhuspalvelujen tulot olivat 55,3 miljoonaa euroa (57,2 miljoonaa euroa 2011). Tuottavuus kytkettiin tiiviisti työhyvinvoinnin edistämiseen.

Hallinto- ja kehittämiskeskuksen menot olivat 52,8 miljoonaa euroa (50,8 miljoonaa euroa 2011), joka alitti käytettävissä olleet määrärahat 6,6 miljoonaa euroa. Alitus johtui siitä, että sosiaalijohtajan kehittämisrahoihin sisältyi viraston palkankorotusrahat 10,7 miljoonaa euroa vuodelle 2012. Tämä huomioiden tämän hallinto- ja kehittämiskeskuksen muun toiminnan ylitys oli 4,1 miljoonaa euroa. Ylitys johtui ulkopuolisella rahoituksella hoidettavista kehittämishankkeista sekä kuolinpesävaroista rahoitetuista avustuksista. Kehittämishankkeisiin saatiin pääosin menoja vastaavat tulot. Tulot olivat 6,9 miljoonaa euroa (8,6 miljoonaa euroa 2011).

Talouden tasapaino ja tuottavuuden parantaminen

Tuottavuusmatriisimallilaskentaa laajennettiin vuoden 2012 aikana. Uusia toimintoja vastualueiden eri sektoreilta tuli matriisilaskentamallin piiriin. Mittareiden kehittämistyötä jatkettiin ja raportointimallit kehi-

tettiin vuoden 2012 aikana. Matriisilaskennan tulokset kytkettiin tiiviiksi osaksi vastualueen talousseurantajärjestelmää. Samoin tuottavuusmatriisista saatua tietoa hyödynnettiin enemmän johtamisessa. Tuottavuutta koskevana sitovana tavoitteena oli, että matriisilaskentamallin avulla laskettu sosiaaliviraston kokonaistuottavuus nousee. Matriisilaskentamallilla laskettu kokonaistuottavuus oli vuonna 2012 sosiaalivirastossa 105. Vastaava luku vuonna 2011 oli 104.

Sosiaalivirastossa jatkettiin palvelustrategisten linjausten ja palvelurakennemuutoksen toteuttamista vähentämällä laitospalveluja ja lisäämällä avo- ja asumispalveluja, perhehoitoa sekä uusia kevyempiä palvelumuotoja. Sosiaaliviraston omassa toiminnassa jatkettiin tuottavuutta lisäävinä toimenpiteinä mm. hoitopaikkojen ja henkilöstön tehokasta käyttöä sekä vuokratyövoiman käytön vähentämistä. Palveluverkkoja uudistettiin ja toimitilojen käyttöä tehostettiin yhteistyössä muiden virastojen kanssa. Lisäksi ostopalveluista luopumisen palvelustrategisia linjauksia tarkennettiin virastossa.